BOSHLANG‘ICH TA’LIM FANLARINING INTEGRATSIYASI: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIY AHAMIYATI

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Maktabgacha va Boshlang‘ich ta’lim fakulteti
Boshlang‘ich ta’lim yo‘nalishi 1-kurs talabasi
Raxmatova Madina Abduxoliq qizi
madinaa040726@gmail.com
https://orcid.org/0009-0002-0574-4538

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Maktabgacha va Boshlang‘ich ta‘lim fakulteti
Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 1 - kurs talabasi
Omonova Xurshidabonu Shokir qizi
xurshidabonuomonova@gmail.com

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Maktabgacha va Boshlang‘ich ta‘lim fakulteti
Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 1 - kurs talabasi
Qayumova Lola Najmiddin qizi
qayumovalola607@gmail.com

Ilmiy rahbar: CHDPU Psixologiya kafedrasi o‘qituvchisi
Ozodqulov Olimjon Bahodir o‘g‘li
olimjonozodqulov30@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur tezisda boshlang‘ich ta’lim jarayonida fanlar integratsiyasini amalga oshirishning nazariy-metodik asoslari tahlil qilingan. Fanlararo bog‘liqlik asosida tashkil etilgan ta’lim jarayoni o‘quvchilarning bilimlarni yaxlit holda o‘zlashtirishi, mantiqiy va ijodiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish hamda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etishi yoritilgan. Shuningdek, integratsiyalashgan darslarning didaktik imkoniyatlari, ularni samarali tashkil etish usullari hamda turli fanlar mazmunini o‘zaro uyg‘unlashtirish orqali ta’lim samaradorligini oshirish yo‘llari ko‘rsatib berilgan. Integratsion yondashuvning amaliy ahamiyati boshlang‘ich sinf darslari misolida asoslangan.

Kalit so‘zlar: Boshlang‘ich ta’lim, integratsiya, fanlararo bog‘liqlik, kompetensiya, integratsiyalashgan dars, didaktika.

Аннотация: В данной работе анализируются теоретические и методологические основы внедрения предметной интеграции в процесс начального образования. Подчеркивается важность образовательного процесса, организованного на основе междисциплинарных связей, в целостном усвоении знаний учащимися, развитии логического и творческого мышления, а также формировании базовых компетенций. Также показаны дидактические возможности интегрированных уроков, методы их эффективной организации и пути повышения эффективности обучения путем гармонизации содержания различных предметов. Практическое значение интегративного подхода рассматривается на примере уроков начальной школы.

Ключевые слова: Начальное образование, интеграция, междисциплинарные связи, компетенция, интегрированный урок, дидактика.

Abstract: This thesis analyzes the theoretical and methodological foundations of the implementation of subject integration in the process of primary education. It highlights the importance of the educational process organized on the basis of interdisciplinary connections in the holistic assimilation of knowledge by students, the development of logical and creative thinking skills, and the formation of basic competencies. It also shows the didactic possibilities of integrated lessons, methods of their effective organization, and ways to increase the effectiveness of education by harmonizing the content of different subjects. The practical significance of the integrative approach is based on the example of primary school lessons.

Keywords: Primary education, integration, interdisciplinary connections, competence, integrated lesson, didactics.

KIRISH

Bugungi kunda ta’lim tizimida o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi va hayotiy kompetensiyalarini shakllantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang‘ich ta’lim bosqichida o‘quvchilarda dunyoqarash, mantiqiy tafakkur va nutq madaniyatini rivojlantirish, bilimlarni bir butun holda idrok etishga o‘rgatish zarur. Boshlang‘ich ta’limda fanlar integratsiyasi o‘quvchilarni turli fanlar doirasidagi bilimlarni o‘zaro bog‘lab o‘zlashtirishga, o‘quv materialini yaxlit tizim sifatida anglashga yordam beradi. Chunki boshlang‘ich sinf o‘quvchilari ko‘proq obrazli tafakkur asosida fikrlaydi va ular uchun bilimlarning bir-biridan ajralgan holatda berilishi o‘zlashtirish jarayonini qiyinlashtiradi. Shu sababli boshlang‘ich ta’lim fanlarini integratsiyalash orqali o‘quvchilarda fanlararo bog‘liqlikni anglash, mantiqiy fikrlashni rivojlantirish hamda bilimlarni amaliyotga tatbiq etish ko‘nikmalarini shakllantirish mumkin.

Fanlar integratsiyasi tushunchasi va uning pedagogik mohiyati: “Integratsiya” tushunchasi lotincha “integratio” so‘zidan kelib chiqqan bo‘lib, “birlashtirish”, “yaxlitlash” degan ma’noni bildiradi. Pedagogikada integratsiya - o‘quv fanlari mazmunini o‘zaro bog‘lab, yagona maqsadga yo‘naltirilgan holda o‘qitish jarayonidir. Boshlang‘ich ta’limda integratsiya

quyidagi vazifalarni bajaradi: o‘quvchilar bilimini yaxlitlashtiradi; o‘quv materialining mazmunini hayot bilan bog‘laydi; o‘quvchilarning fikrlash faoliyatini faollashtiradi; dars jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Integratsiya jarayoni nafaqat fanlar mazmunini birlashtirish, balki ta’limning tarbiyaviy va rivojlantiruvchi funksiyalarini ham kuchaytirishga xizmat qiladi.

Boshlang‘ich ta’lim fanlarida integratsiyaning ahamiyati: Boshlang‘ich sinflarda o‘qitiladigan fanlar (ona tili, o‘qish, matematika, tabiatshunoslik, texnologiya, tasviriy san’at, musiqa) bir-biri bilan uzviy bog‘liqdir. Ularning integratsiyalashgan holda o‘qitilishi o‘quvchilarning quyidagi sifatlarini rivojlantiradi. Nutq va tafakkur rivoji: ona tili va o‘qish darslari matematika va tabiatshunoslikdagi mavzular bilan bog‘langanida o‘quvchi fikrni aniq ifodalashni o‘rganadi. Mantiqiy fikrlash: matematika fanidagi masalalarni hayotiy vaziyatlar, tabiat hodisalari bilan integratsiya qilish o‘quvchining mantiqiy fikrlashini oshiradi. Ijodkorlik: tasviriy san’at va texnologiya fanlarini o‘qish yoki tabiatshunoslik bilan bog‘lash o‘quvchilarda ijodiy yondashuvni shakllantiradi. Hayotiy kompetensiya: fanlararo bog‘lanish orqali o‘quvchi bilimlarni amaliyotda qo‘llashni o‘rganadi.

Integratsiyalashgan darslarni tashkil etishda o‘qituvchining roli: Boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi integratsiyani samarali tashkil etishi uchun quyidagilarga e’tibor qaratishi lozim: dars mavzularini fanlararo bog‘lab rejalashtirish; o‘quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olish; interfaol metodlardan foydalanish (klaster, aqliy hujum, insert, Venn diagrammasi); darsda ko‘rgazmali vositalar va raqamli resurslardan foydalanish; o‘quvchilarda mustaqil ishlash va jamoada ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish. O‘qituvchi integratsiyalashgan darsni tashkil etishda o‘quvchilarni faollashtiruvchi, ularning qiziqishini oshiruvchi metodlardan foydalanishi zarur.

Integratsiyaning ta’lim sifatiga ta’siri: Boshlang‘ich ta’limda integratsiya ta’lim sifatiga quyidagi yo‘nalishlarda ijobiy ta’sir ko‘rsatadi: o‘quvchilarning bilimni chuqurroq o‘zlashtirishiga yordam beradi; o‘quv materialini eslab qolish osonlashadi; o‘quvchilarda tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish ko‘nikmalari rivojlanadi; darsga bo‘lgan motivatsiya oshadi; o‘quvchi shaxsining har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi. Integratsiya natijasida o‘quvchi bilimlarni faqat yod olish emas, balki ularni tushunish va qo‘llashni ham o‘rganadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, boshlang‘ich ta’lim fanlarining integratsiyasi ta’lim jarayonini samarali tashkil etishning muhim shartlaridan biridir. Integratsiyalashgan yondashuv o‘quvchilarda bilimlarni yaxlit holda qabul qilish, fanlararo bog‘liqlikni anglash, mantiqiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish imkonini beradi. Boshlang‘ich sinflarda integratsiyani to‘g‘ri tashkil etish orqali o‘quvchilarning kompetensiyalari shakllanadi, ta’lim sifati oshadi va dars jarayoni qiziqarli, mazmunli bo‘ladi. Shu sababli integratsiyani o‘quv jarayoniga keng joriy etish va o‘qituvchilarning integratsion yondashuv bo‘yicha metodik tayyorgarligini kuchaytirish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun (O‘RQ-637). - Toshkent: 2020 yil 23 sentyabr. - 1-8-betlar.

2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. “Umumiy o‘rta ta’limning davlat ta’lim standartini tasdiqlash to‘g‘risida”gi qaror. - Toshkent, 2017. - 3-18-betlar.
3. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi. Boshlang‘ich ta’lim fanlari bo‘yicha o‘quv dasturlari (1-4-sinflar). - Toshkent: 2021. - 5-42-betlar.
4. Ishmuhamedov R.J., Abduqodirov A.A., Pardaev A. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. - Toshkent: “Iste’dod”, 2008. - 36–58-betlar.
5. Yo‘ldoshev J.G‘., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. - Toshkent: “O‘qituvchi”, 2004. - 72-89-betlar.
6. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. - Toshkent: “Fan”, 2012. - 41-66-betlar.
7. Saidahmedov N. Pedagogik mahorat. - Toshkent: “O‘qituvchi”, 2003. - 55-79-betlar.
8. Zunnunov A. Boshlang‘ich ta’lim metodikasi. - Toshkent: “O‘qituvchi”, 2010. - 90-118-betlar.
9. G‘ofurov Z., Qodirova F. Boshlang‘ich ta’limda integratsion yondashuv. - Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2016. - 22-39-betlar.
10. Sharipov Sh.S. Ta’lim jarayonida fanlararo integratsiya va kompetensiyaviy yondashuv. - Toshkent: “Navro‘z”, 2019. - 44-61-betlar.
11. Ozodqulov Olimjon Bahodir o‘g‘li. (2024). Rahbar va xodim munosabatlarining boshqaruv jarayonidagi psixologik xususiyatlari. Образование наука и инновационные идеи в мире, 41(1), 110 - 113. Retrieved from https://www.newjournal.org/index.php/01/article/view/12079